

MARKER KOMMUNE SENTRALADMINISTRASJON
Postboks 114 (JE)
1871 Ørje

Saksbehandler:
Irene Tronrud, 32266819

Inspeksjonsrapport: Inspeksjon ved Marker kommune på avløpssektoren

Kontrollnummer: 2021.540.I.SFOV

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:
Ann-Mari Nylund

Fra Statsforvalteren i Oslo og Viken:
Irene Tronrud

Andre deltagere fra virksomheten:
Kjell Jogerud
Vidar Østenby
Anne Kari Grimsrud
Even Ruud
Rolf Heed

*Andre deltagere fra Statsforvalteren i Oslo
og Viken:*
Hilde Sundt Skålevåg
Mabel Katrine Trovum

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra inspeksjon ved Marker kommune på avløpssektoren den 25. august 2021. Rapporten er å anse som endelig dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil innen to uker etter at rapporten er mottatt.

Statsforvalteren i Oslo og Viken avdekket 6 avvik og ga 1 anmerkning under inspeksjonen.

Statsforvalteren ser alvorlig på avvikene 1, 2, 3 og 5. Det er alvorlig at anlegget ikke overholder renskrav fastsatt i tillatelsen; dette er et gjentakende alvorlig avvik jf. brev fra Statsforvalteren datert 28. mai 2021. Videre er enkelte av avvikene også gjentakende for forrige tilsyn i 2019.

Avvik:

- Kommunen overholder ikke renskrav fastsatt i tillatelsen

- Kommunen oppfyller ikke krav til prøvetaking etter forurensningsforskriften
- Kommunens avløpsnett har for lav utskiftingsgrad
- Kommunen mangler relevante planer og mål for avløpssektoren
- Kommunen har mangelfull avviksregistrering
- Kommunen mangler flere skriftlige rutiner for å begrense og forebygge forurensning til ytre miljø.

Anmerkninger:

- Kommuneledelsen kan ha større eierskap knyttet til prosess med utarbeidelse av hovedplan for vann og avløp

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 5 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 4.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

21.10.21	Irene Tronrud	Hilde Sundt Skålevåg
dato	kontrollør	seksjonssjef
	Statsforvalteren i Oslo og Viken	

Kopi av rapporten sendes til:

- Marker kommune

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: MARKER KOMMUNE SENTRALADMINISTRASJON	
Organisasjonsnr.: 974602016	Eies av: 964944334
Bransjenr. (NACE-kode): 84.110 - Generell offentlig administrasjon	

Kontrollert enhet

Navn: Bommen avløpsanlegg	Anleggsnr.: 3013.0012.01
Kommune: Marker	Fylke: Viken
Anleggsaktivitet: Avløpsnett og -rensing	
Tillatelse gitt: 11. februar 2008	Sist endret:

2. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Inspeksjonen inngår i Miljødirektoratets nasjonale tilsynsaksjon for kommunale avløpsanlegg.

Mål for aksjonen er ansvarliggjøring av kommuneledelsen, da det er viktig at de som skal ta beslutninger i kommunen om for eksempel etablering av nye boligområder eller næringsområder, har kunnskap om rensekapasiteten og kravene i tillatelser og forskrifter for avløpssektoren.

Tilsynsaksjonen skal også kontrollere at kommunen tar sitt ansvar for at hele det samlede avløpssystemet er innrettet i tråd med regelverk og gjeldende tillatelser, og at det er etablert rutiner som sikrer at kravene overholdes over tid. Kommunen skal ikke legge opp til økte utslipp av kommunalt avløpsvann uten at rensekapasiteten økes tilsvarende.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

- Overordnet styring og planlegging.
- Kunnskap om regelverk og myndighetskrav.
- Kommunens forståelse av mål og krav og hvordan de sikrer at de har god nok oversikt over kommunens utslipp og påvirkning på miljøet.
- Oversikt over tilstanden til avløpssystemet og resipienter.
- Tilstrekkelig rensekapasitet hvis avløpsmengden planlegges økt.

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Marker kommune plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Statsforvalteren skal kunne avslutte saken, må Marker kommune innen 1. februar 2022 sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvik er rettet.

Vi ser alvorlig på avvikene 1, 2, 3 og 5 som ble avdekket i denne inspeksjonen. Det er alvorlig at anlegget ikke overholder rensekrav fastsatt i tillatelsen (avvik 1); dette er et gjentakende alvorlig avvik jf. brev fra Statsforvalteren datert 28. mai 2021. Videre er enkelte av avvikene også gjentakende for forrige tilsyn i 2019.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (sfovpost@statsforvalteren.no) til Statsforvalteren i Oslo og Viken v/Irene Tronrud.

4. Varsel om vedtak om tvangsmulkt

Statsforvalteren varslar herved at vi vil fatte vedtak om tvangsmulkt (*jf. forurensningsloven § 73*) for å sikre at avvikene 1, 2, 3 og 5 blir rettet innen 1. februar 2022.

Tvangsmulkten vil påløpe dersom vi ikke har mottatt en handlingsplan med frister på hvordan avvik 1 og avvik 3 skal rettes innen 1. februar 2022.

For avvikene 2 og 5 vil tvangsmulkt påløpe dersom vi ikke har mottatt en dokumentasjon på at disse avvikene er rettet innen 1. februar 2022.

En eventuell tvangsmulkt for avvik 1 og avvik 3 vil være et engangsbeløp på kroner 500 000,-

En eventuell tvangsmulkt for avvik 2 vil være et engangsbeløp på kroner 100 000,-

En eventuell tvangsmulkt for avvik 5 vil være et engangsbeløp på kroner 100 000,-

Dere har anledning til å kommentere dette varselet. Eventuelle kommentarer må sendes til Statsforvalteren i Oslo og Viken innen to uker etter at denne rapporten med varslet vedtak om tvangsmulkt er mottatt.

Dersom vi ikke mottar noen kommentar fra dere vil vi fatte vedtak om tvangsmulkt. Tvangsmulkten vil påløpe dersom vi ikke har mottatt handlingsplan med frister for retting av avvik 1 og avvik 3 innen 1. februar 2022. Videre vil tvangsmulkt påløpe dersom vi ikke har mottatt dokumentasjon på at avvik 2 og avvik 5 er rettet innen 1. februar 2022.

5. Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 1. juli 2021. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll utført av Statsforvalteren i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften § 39-7.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk vil Bommen avløpsanlegg bli ilagt et gebyr på kr 33 800,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften § 39-7. Dette tilsvarer gebyrsats 1 for tilsyn av inntil en dags varighet. Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen. Vi viser forøvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Klageadgang

Vedtaket om gebyr kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jf. §§ 28 og 29 i forvaltningsloven. Eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og adressert til Miljødirektoratet, men sendes via Statsforvalteren i Oslo og Viken. Statsforvalteren vil vurdere endring av vedtaket eller sende saken videre til Miljødirektoratet for endelig vedtak. En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsett ovenfor må betales inn. Dersom Miljødirektoratet tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

6. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Statsforvalteren i Oslo og Viken (jf. offentleglova).

7. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Kommunen overholder ikke rensekrav fastsatt i tillatelsen

Avvik fra:

Lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) § 7 *Plikt til å unngå forurensning*

Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Marker kommune datert 1. februar 2008, (tillatelsen) punkt 3.1 *Rensekrav for Bommen renseanlegg.*

Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften) Kapittel 14. *Krav til utslipp av kommunalt avløpsvann fra større tettbebyggelser* § 14-6. *Utslipp til følsomt område* andre ledd og § 14-10. *Utforming og drift av renseanlegg* første ledd.

Kommentarer:

Forurensningsloven sier at ingen kan sette i verk nye utslipp eller øke utslipp vesentlig uten at tillatelse er gitt etter forurensningsloven § 11.

Tillatelsen stiller krav til at renseseffekt for total fosfor skal være 93 %. Kommunen har også sekundærrensekrav til BOF 5 og KOF.

Analyseresultatene som kommunen la fram under tilsynet (hittil i 2021), viste at Bommen RA ikke overholder sekundærrensekravet.

Kommunen opplyste videre at de er i prosess knyttet til retting av dette avviket som oppfølging av tilbakemelding på egenkontrollrapporteringen for 2020.

Statsforvalteren presiserer at så lenge Marker kommune ikke driver i tråd med gjeldende tillatelse gitt i medhold av lov, vil nye påslipp, eller avtale om økte påslipp til avløpsanlegget, fra private eller bedrifter, bli regnet som forsettlig brudd på tillatelsen.

Avvik 2

Kommunen oppfyller ikke krav til prøvetaking etter forurensningsforskriften

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 14-11 *Prøvetaking*

Kommentarer:

Den ansvarlige for avløpsanlegget skal sørge for at det tas prøver av rensed avløpsvann. Når prøver tas, skal tilført vannføring måles med en usikkerhet på maksimalt 10 % og registreres. Virksomheter som utfører prøvetaking, herunder konservering, skal være akkreditert for prøvetaking eller ha et tilsvarende kvalitetssikringssystem for prøvetaking godkjent av en kvalifisert nøytral instans.

Prøvene skal være representative for avløpsvannet og tas ved hjelp av et automatisk, mengdeproporsjonalt prøvetakingssystem. Prøvene skal tas med jevne mellomrom gjennom året. Prøvetakingstidspunktet skal være i henhold til en tidsplan oppsatt på forhånd i virksomhetens internkontroll. Fristen for å etablere akkreditert prøvetaking av avløpsanlegg var 31.12. 2008. Videre satte Statsforvalteren ny frist for Marker kommune

til å oppfylle krav om akkreditert prøvetaking til 1. april 2020, etter å ha påpekt avvik ved tilsynet i 2019.

Kommunen uttalte under tilsynet at de ikke har fått på plass akkreditert prøvetaking grunnet forsinkelser som følge av koronasituasjonen. Dette er gjentakende avvik fra tilsynet i 2019. Statsforvalteren ser alvorlig på at avviket ikke er rettet.

Kommunen informerte videre under tilsynet om at ekstern leverandør har satt opp prøvetakingsprogram for utslippskontroll ved Bommen avløpsrensaneanlegg. Kommunen har ikke selv vært med på å bestemme tidspunkter for prøveplanen satt opp av ekstern leverandør, og kunne ikke svare på om tidspunktene i prøveplanen samsvarer med maks-uke(ne). Kommunen kunne dermed ikke dokumentere at prøvene var representative for avløpsvannet.

Avvik 3

Kommunens avløpsnett har for lav utskiftingsgrad på ledningsnett

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 14-5 *Avløpsnett*

Tillatelsen punkt 3.3 *Avløpsnett*, punkt 3.4 *Overløp*, punkt 3.5 *Utslipp fra overvannsnett*

Kommentarer:

Forurensningsforskriften stiller krav om at avløpsnett skal bygges, driftes og vedlikeholdes med hensyn til avløpsvannets mengde og egenskaper, forebygging av lekkasjer og for å begrense forurensning av resipient som følge av overløp.

Kommunen informerte Statsforvalteren under tilsynet om at ledningsnett er gammelt; og at det mye av ledningsnett er klar for utskifting. Kommunen har store problemer med fremmedvann.

SSB KOSTRA viste at kommunen ikke har oppgitt fornyelsestakt de siste tre årene. Kommunen uttalte under tilsynet at de ikke har fornyet ledningsnett de siste tre årene og at de ikke har hatt en fremdriftsplan for dette arbeidet.

Slik Statsforvalteren forsto er det nå satt av midler til rehabilitering av ledningsnett de neste årene, men det var ikke satt klare mål eller tydelige planer for fornyelse. Med manglende fornying av avløpsnett og manglende målsetting for fornyelsestakt, så jobber ikke kommunen bærekraftig. Med en svært lav utskiftningsstakt holder ikke kommunen tritt med ordinært forfall på ledningsnett, og får et betydelig og alvorlig etterslep. Når kommunens fornying av eget avløpsnett er lavere enn 0,5 % så vil det ta mer enn 200 år å fornye et ledningsnett som normalt har en levetid på ca. 100 år. Dette er et alvorlig avvik

Avvik 4

Kommunen mangler relevante planer og mål for avløpssektoren

Avvik fra:

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften) § 5 punkt 4 og 6

Kommentarer:

Internkontroll innebærer at virksomheten skal kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende handlingsplaner og tiltak for å redusere risikoforholdene.

En miljørisikovurdering skal avdekke kommunen sitt behov for tiltak på avløpsnettet, avløpsreanlegg, utslippspunkter og slamhåndtering. Dette innebærer en kritisk gjennomgang av forhold knyttet til avløpssystemet som kan forårsake utilsiktede forurensningsutslipp/farer for forurensning. Både konsekvensreducerende og sannsynlighetsreducerende tiltak skal vurderes. Eventuelle risikofaktorer skal lede til utarbeidelse av planer og tiltak. I interkontrollen skal det også fastsettes mål for ytre miljø. Dette skal dokumenteres skriftlig med frister og hvem som er ansvarlig for gjennomføring.

Kommunen kunne ikke under tilsynet vise til konkrete og etterprøvbare mål og planer for avløpssektoren. Marker kommune har ikke en vedtatt hovedplan for avløp. Arbeidet med hovedplanen i Marker kommune er i prosess, men ikke slutført. Kommunen kunne ikke under tilsynet legge fram noen tidsplan for når arbeidet med hovedplanen skal være slutført. Hovedplanen skal ut fra miljørisikovurdering og tiltaksplan sette kortsiktige og langsiktige etterprøvbare mål for drift basert på blant annet anleggets tilstand, påslipp, klima, lekkasjer og overvann.

Kommunen opplyste at de har utarbeidet en miljørisikovurdering, og at denne er fra 2020. Kommunen kunne ikke under tilsynet vise til en konkret tiltaksplan/ handlingsplan med tidsfrister for gjennomføring av tiltak knyttet til miljørisikovurderingen fra 2020. Slik Statsforvalteren forsto er miljørisikovurderingen benyttet som underlag for en «*Mulighetsstudie*» utarbeidet av ekstern leverandør.

Statsforvalteren ga under vårt tilsyn i 2019 anmerkning knyttet til manglende oppfølging av risikovurdering og planer.

Avvik 5

Kommunen har mangelfull avviksregistrering

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5, andre ledd punkt 7

Tillatelsen punkt 3.4. *Overløp*

Kommentarer:

Ifølge internkontrollforskriften skal virksomheter iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av miljølovgivningen. Dette skal dokumenteres skriftlig. Videre forutsettes at virksomheten har et system for avviksbehandling, der virksomheten identifiserer hendelser og tilstander som enten har medført eller kunne ha medført brudd på krav, kartlegger årsaken til hendelsen samt iverksetter tiltak for å forhindre gjentakelse.

Avvikssystem

Kommunen har et avvikssystem (TQM), og har en egen rutine for registrering av avvikshendelser. Statsforvalteren mottok en kopi av denne rutinen under tilsynet: «5 *Avviksbehandling, utarbeidet 1.2.2016, revidert 15.1.2020, versjon 1*».

Kommunen uttalte under tilsynet at VA-enheten ikke registrerer avvikshendelser i TQM, blant annet fordi de mener det er lettere å utbedre feilen umiddelbart enn å først skulle registrere avviket for så å utbedre dette. Brudd på vilkår i tillatelse og krav i forskrift, blant annet rensekrav og overløp blir heller ikke registrert som avvik. Videre informerte VA-enheten at de ikke melder ifra til kommuneledelsen ved drifts- og utslippsavvik.

Statsforvalteren ga under vårt tilsyn i 2019 også avvik knyttet til mangelfull avvikshåndtering.

Avvik 6

Kommunen mangler flere skriftlige rutiner for å begrense og forebygge forurensning til ytre miljø

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5, andre ledd punkt 7

Kommentarer:

Ifølge internkontrollforskriften skal virksomheter iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av miljølovgivningen. Dette skal dokumenteres skriftlig.

Kommunen mangler flere skriftlige rutiner for å begrense og forebygge forurensning ved renseanlegg og avløpsnett. Kommunen mangler for eksempel skriftlig rutiner som beskriver:

- når og i hvilke tilfeller miljørisikovurderinger skal revideres, samt hvem som er ansvarlig for å gjennomføre dette
- hvordan det skal sikres dialog og kunnskapsflyt om avløpssektoren på tvers av avdelinger i kommunen, samt opp og ned i hierarkiet

- ansvar for å melde fra til kommuneledelsen om behov for tiltak og finansiering av tiltak innenfor avløpssektoren
- ansvar og melding om driftsavvik og utslipp til kommuneledelsen
- hvordan årlig rapportering til myndighetene skal fylles ut, og hvordan resultatene fra rapporteringen skal meldes internt for eksempel til ledelsen
- arbeid med tillatelser til påslipp til kommunalt nett, herunder samarbeide internt mellom Byggesaksavdeling og VA- enheten
- arbeid med å redusere overløp

8. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Kommuneledelsen kan ha større eierskap knyttet til prosess med utarbeidelse av ny hovedplan for avløp.

Kommentarer:

Ledelsen i kommunen var under tilsynet usikker på statusen til hovedplan avløp. Det kom også frem under tilsynet at ledelsen ikke var godt nok involvert i arbeidet med hovedplanen. For å sikre god framdrift og forankring kan kommunenes ledelse ta et større eierskap til prosessen med å ferdigstille hovedplan avløp.

9. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrensnig av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven fra Statsforvalteren
- Pålegg/vedtak i korrespondanse mellom virksomheten og Statsforvalteren